

ABSTRAKTI

Hannele Vanhanen-Rauhala, Eero Sormunen, Kai Hakkarainen

Lukutaidollisten valmiuksien suhteesta ohjatun tutkivan oppimisen toimintatapoihin: Yksilötyöskentelyä vai yhteistoimintaa?

Hannele Vanhanen-Rauhala, Turun yliopisto, hkvara@utu.fi

Eero Sormunen, Tampereen yliopisto, eero.sormunen@uta.fi

Kai Hakkarainen, Helsingin ja Turun yliopistot, kai.hakkarainen@utu.fi

Tarkastelimme tapaustutkimuksena tiedonhankintaan kiinnittyvää problematiikkaa. Näemme haastavina ohjaajien informaatiolukutaidolliset valmiudet, kun he opettavat oppilaita harjaannuttamaan taitojaan eri oppimisympäristöissä. Tekniset ja yhteiskunnalliset muutokset vaativat uudenlaisia valmiuksia: Koululaitos kokee haasteinaan lasten kasvaneet paineet selviytyä vaativista oppisisällöistä koulumaailmassa. Tarvitaan lisätutkimusta lasten kokemuksista mieltää nykyinen informaatiolukutaito-ohjaus. Tällöin oppilaat pääsisivät osallisiksi muokkaamaan ohjaus/oppimiskäytänteitä oppimista motivoiviksi opetussuunnitelman viitekehyksessä. Kuhlthau, Maniotes & Caspari (2007) ovat laajentaneet Bhabhan (1994) hybridi-teoriaa sovellettavaksi luokkahuoneissa. Oppimiskeskeisen ympäristön mallin mukaan opetus ja oppiminen edistävät osaamisen ja kokemuksen kiinnittymistä opetussuunnitelmaan.

Erittelimme kahden lukiolaisryhmän toimintatapoja oppimistehtävässä yksilötyöskentelyn ja yhteistoiminnallisuuden näkökulmasta teoriaohjautuvasti. Tutkimusaineisto on otos Know-Id-tutkimusprojektin (2010–13) keräämästä aineistosta. Käytimme sisällönanalyysi-menetelmää lukiolaisten työstäessä artikkeleita Wiki-julkaisualustoihin. Analysoimme oppilaiden toimintatapoja Limbergin, Alexanderssonin, Lantz-Anderssonin & Folkessonin (2003); Limbergin, Sundinin & Taljan (2012); Sundinin & Johannissonin(2004) ja Säljön (2004) sosiokulttuurisen lähestymistavan kautta, mikä perustuu yhteistoiminnalliseen tutkivan oppimisen malliin. Tarkastelimme

tiedonhankintavaiheita Kuhlthaun ym. (2007); Kuhlthaun & Maniotesin (2010) mallien viitekehyksessä.

Johnsonin & Johnsonin (1992); Sahlbergin & Leppilammen (1994) mukaan yhteistoiminnallisuus edellyttää konkreettista työskentelyä yhdessä, jolloin se edistää yksilön oppimista oppimisympäristöissä. Repo-Kaarenon (2004) mukaan yhteisöllisessä oppimisessa ryhmä toimii itseohjautuvasti. Tällöin yhteistoiminnallinen asetelma soveltuu luontevammin ohjatun tutkivan oppimisen tarkasteluasetelmaksi.

Heijastimme tuloksiimme pohjautuen, miten lukiolaisten tietyt toimintatavat ja kiinnittyminen perinteisiin opiskelukäytänteisiin haastavat tiedonrakentelua oppimisympäristöissä (Hakkarainen, Lonka & Lipponen, 2004; Scardamalia & Bereiter, 2010). Tarkastelimme yksilöiden toimintatapoja suhteessa informaatiolukutaidollisiin valmiuksiin ja sitoutuneisuudessa oppimistehtävään. Erittelimme lisäksi ryhmäläisten selviytymistä oppimisprosessin vaiheista oppimiskokemusten kautta:

”Heini; Histryhmä.: Mun mielestä artikkelin semmonen hahmottelu, tai (--)) tietäis, mitä siihen pitää laittaa justiin, laittaako liikaa (--). Mitä halutaan multa?”

Oppilaat konstruoivat informaatiota tiedoksi oppimistehtävässä:

”Seppo; Äidkryhmä.: Pitäs tietää, koska se on tehty tai jos on hirveen vanha mielipide. Alukshan Toivo Pekkasen teosta pidettiin vähän työväenmielisenä, jolloin se ehkä värittää sitä mielipidettä, kun taas nykyaikana: se on mielipiteet ja kirjoitukset, mitä me etitään, koska niis on objektiivisempaa tietoa.”

Tutkielman tulokset korostavat tiedonhankintataitojen merkitystä yhteistoiminnallisissa oppimisympäristöissä. Tietyt tiedonhallinnalliset valmiudet näyttävät kiinnittyvän suhtautumisessa lähdekriittisyyteen ja sitoutumisessa toimintatapoihin, sillä monipuolisten informaatiokanavien käyttäminen edellyttää itsesäätelytaitoja monimutkaisissa ja informaatiolukutaitoa vaativissa ympäristöissä. Moniääninen yhteistoiminnallinen keskustelukulttuuri ei näyttänyt toteutuvan täysipainoisesti ryhmien vuorovaikutustilanteissa.

Ohjaajien toimintatavat näyttävät korostuneen tiedonhallinnallisten valmiuksien edistämässä ja suhteessa lukiolaisten toimintatapoihin ryhmäoppimistehtävässä. Kirjastoammattilaisilta vaaditaan pedagogisia taitoja, koska opettajat eivät aina hallitse riittäviä tiedonhankintataitoja, joita valmiuksien opetus edellyttää. Ohjaajan tulee tukea ja arvioida oppilaiden työskentelyä kaikissa tiedonhankintavaiheissa oppimisprosessin aikana. (Hakkarainen 2005; Kuhlthau ym. 2010). Ohjaajat tarvitsevat koulutusta ja harjaannusta, jotta yhteisöllisen ryhmätoiminnan tekniset ja sisällölliset informaatiokäytänteet kiinnittyvät opiskelu ympäristön arkikäytänteisiin.

”Heidi; Histryhmä.: Ehkä, jos tehään ryhmätöitä, niin vois enemmän opettaa esitystapaakin, ettei se oo PowerPoint, täynnä fontti 8-tekstii ja sitte luetaan suoraan, se ei oo mun mielestä tehokas opetustapa.”

LÄHTEET:

Hakkarainen, K. 2005. Tutkiva oppiminen käytännössä: matkaopas opettajille/K. Hakkarainen [et. al.]. Helsinki: WSOY.

Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L. 2004. Tutkiva oppiminen: järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä. 6. uudistettu painos. Helsinki: WSOY.

Johnson, D. & Johnson, R. 1992. Yhdessä oppiminen. Teoksessa P. Sahlberg & S. Sharan (toim.) Yhteistoiminnallisen oppimisen käsikirja. Helsinki: WSOY, 101 – 118.

Know-Id Research Project. Academy of Finland. 2010 – 2013. <https://blogs.sis.uta.fi/know-id/>:

Kuhlthau, C.C., Maniotes, L.K. & Caspari, A. K. 2007. Guided Inquiry: Learning in the 21st Century. Westport, Connecticut: Libraries Unlimited.

Kuhlthau, C.C. & Maniotes, L.K. 2010. Building Guided Inquiry Teams for the 21st Century Learners. School Library Monthly/Volume XXVI, January 5, 18-21.

Limberg, L., Alexandersson, M., Lantz-Andersson, A. & Folkesson, L. 2008. What Matters? Shaping Meaningful Learning through Teaching Information Literacy [1]. Libri, 58, 82 -91.

Limberg, L., Sundin, O. & Talja, S. 2012. Three Theoretical Perspectives on Information Literacy. Human IT, Vol. 11, 2, 93-130.

Repo-Kaarento, S. 2004. Yhteisöllistä ja yhteistoiminnallista oppimista yliopistoon: käsitteiden tarkastelua ja sovellutusten kehittäjä. Kasvatus, 35, nro 5.

Sahlberg; P. & Leppilampi, A. 1994. Yksinään vai yhteisvoimin. Yhdessä oppimisen mahdollisuuksia etsimässä. Helsingin yliopisto: Vantaan täydennyskoulutuslaitos.

Scardamalia, M. & Bereiter, C. 2010. A Brief History of Knowledge Building. *Canadian Journal of Learning and Technology*, Vol. 36, No 1, 1-8.

Sundin, O. & Johannisson, J. 2005. Pragmatism, Neo-pragmatism and Sociocultural theory: Communicative Participation as a Perspective in LIS. *Journal of Documentation*, Vol. 61, 1, 23-43.

Säljö, R. 2004. *Oppimiskäytännöt. Sosiokulttuurinen näkökulma. 2. uudistettu painos.* Suomentaja Bo Grönholm. Helsinki: WSOY.

Vanhanen-Rauhala, H. 2013. *Tapaustutkimus lukiolaisten kokemista tiedonhankintavaiheiden haasteista ja niistä selviytymisestä tutkivan oppimisen prosessissa. Pro gradu.* Turun yliopisto: Kasvatustieteen laitos.

<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/94043/graduVanhanen-Rauhala2013.pdf?sequence=2>

